

ett tvåkammerssystem. Vidare bör det införas medborgarinitiativ, som i EU och på kommunal nivå, och hon diskuterar även ett svenskt presidentstyre. För en något förvånad och skeptisk läsare är det inte klart vad som skulle bli så mycket bättre efter dessa reformer eller att den representativa demokratin fungerar så mycket bättre i något annat land!

Återigen är det i den mer detaljerade analysen av riksdagsarbetet och av relationen till de av partierna anställda som förslagen är mer intressanta. Om tjänstemännen i stället skulle anställas i ledamöternas valkretsar skulle deras lojalitet till ledamöternas valkrets förstärkas. Kravet på att partierna öppet ska redovisa sin ekonomi och varifrån medlen kommer är inte nytt men det är rimligt. Sedan vill hon att det ska vara partiernas medlemsorganisationer som på stämmor och möten avgör vilka som ska stå på partiernas listor, inte valberedningar (eller motsvarande). Kanske finns det i denna typ av förslag en grogrund för en reformdebatt som så småningom ger avtryck i formell reglering och i faktiskt handlande, precis som "pigdebatten" en gång gjorde?

När ni trycker på knappen i er internetbokhandel, eller tittar på hyllorna hos de bokhandlare som finns kvar, välj då gärna denna bok. Förmodligen kommer ni som jag inte att hålla med om allt och gör ni det så kan ni också behöva läsa även annan litteratur, t.ex. den som i övrigt nämns i litteraturförteckningen. Men Pålsson är stridbar, hon tar ett perspektiv och jag uppfattar hennes demokratikritik som ärligt menad och seriös. Hon bryr sig om demokratin! Läs gärna Pålssons bok, den lämnar dig nog inte oberörd.

Litteraturförteckning

Bergman, Torbjörn & Strøm, Kaare (red.), 2011. *The Madisonian Turn – Political Parties and Parliamentary Democracy in Nordic Europe*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Davidsson, Lars, 2006. *I linje med partiet?: Maktspel och lojalitet i den svenska riksdagen*. Stockholm: SNS förlag.

Isberg, Magnus, 1999. *Riksdagsledamöten i sin partigrupp: 52 riksdagsveteraners erfarenheter av partigruppernas arbetsätt och inflytande*. Hedemora: Gidlunds förlag i samarbete med Riksbankens Jubileumsfond.

Teorell, Jan, 1998. *Demokrati eller fåtalsvälde?: om beslutsfattande i partioorganisationer*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Torbjörn Bergman är professor i statsvetenskap vid Södertörns högskola och Umeå universitet
E-post: torbjorn.bergman@sh.se, torbjorn.bergman@pol.umu.se

Hadenius, Axel, 2011. *USA – det annorlunda landet: Politiskt liv från George Washingtons tid till idag*. Stockholm: Carlsson bokförlag.

Anmälan av Jacob Sohlberg

Trots stora problem med ekonomin och med kostsamma krig är USA förmodligen världens viktigaste stat. Politiska beslut i USA påverkar de flesta, inklusive svenskar. Det är därmed centralt att vi förstår amerikansk politik bättre. Axel Hadenius utmärkta bok, *USA – det annorlunda landet: Politiskt liv från George Washingtons tid till idag*, fyller här en viktig funktion eftersom den på ett rakt sätt beskriver hur dagens politik i USA har formats av dess historia. Liksom titeln antyder så ger boken en bred bild av amerikansk politik.

Den amerikanska statens agerande kan verka ogenomträngligt och stundtals till och med underligt. Ibland är presidenten oerhört mäktig, som George W. Bushs agerande efter den 11 september 2001 visar. Ibland är presidenten närapå lamslagen av en kongress som vägrar att gå på samma linje, vilket kan exemplifieras av budgetstriderna år 1995 och 2011. Ofta står delstater mot det federala, som i fallet om Arizonas immigrationslag, SB 1070. Många politiska strider beslutas inte slutgiltigt av den person eller det parti som fått flest röster, utan av domstolsväsendet, som i fallen *Citizen United v. Federal Election*

Commission (om ekonomiska kampanjbidrag) och *Roe v. Wade* (om rätten till abort). Hadenius gör dessa typer av fenomen mer lättförståeliga.

Boken är uppdelad i tematiska kapitel. Som följd av det historiska perspektivet går de i kronologisk ordning igenom utvecklingen från en ny stat till dagens moderna USA. Tyngdpunkten ligger på det senare. Efter inledningskapitlet följer ett kapitel om hur den federala nivån fått allt större befogenheter. Framförallt började makten förflyttas i samband med *The New Deal* på 1930-talet. Kapitlet därefter är relativt omfattande då det handlar om hur kongress, presidentväsende och partier har förändrats över tid. Som Hadenius mycket riktigt skriver har här skett stora och fascinerande förändringar. Därpå följer ett kapitel om den juridiska makten. Episoden om hur domstolsväsendet på eget bevåg tillskansade sig lagprövningsrätt är livligt beskriven. I kapitlet efter skriver Hadenius om hur direktdemokratiska former har fått ökat utrymme i amerikansk politik. Bland annat avhandlas primärval och dess effekter. Alla kapitel innehåller en diskussion om hur USA står sig i jämförelse med andra länder.

USA är på många sätt ett land bland andra, vilket Hadenius är tydlig med att påpeka. Dock ligger bokens fokus på de aspekter där USA:s politiska liv trots allt skiljer sig från de flesta andra länder. Hadenius diskuterar författningen, en av världens äldsta som fortfarande är i bruk. Han redogör för den speciella formen av maktindelning mellan olika beslutsorgan samt belyser balansen mellan det delstatliga och federala. En ytterligare utmärkande faktor är partisystemet, med motsättningen mellan demokrater och republikaner, som har varit stabilt i omkring 150 år. USA:s många och ofta använda direktdemokratiska beslutsformer är en annan utmärkande faktor. Hadenius menar vidare att USA också särskiljer sig genom att befolkningen är synnerligen aktiv i folkliga organisationer, samt att pengar och lobbying spelar en så stor roll i

det politiska systemet. Sammanfattningsvis är det just den unika mixen av stor maktindelning och utsträckta direktdemokratiska inslag som gör att USA särskiljer sig. Dessa två element är inte bara betydande, utan de står också ofta i konflikt med varandra, skriver Hadenius.

Axel Hadenius tar sitt avstamp i sociologen Seymour Lipsets tes om *American Exceptionalism*. Lipset driver hårt sin tanke om att USA på flera områden avviker från andra länder. Exempelvis är amerikaner särskilt individualistiska och tror benhårt att om man bara anstränger sig tillräckligt så kan man nå sina mål (Lipset 1996). Lipset har, som Hadenius skriver, dock blivit kritiserad för sina sväpande argument. Bara som exempel kan här nämnas att svenskar har en minst lika stark tro på att arbete skapar framgång (89 %) som amerikaner (84 %) enligt opinionsundersökningar (Gallup 2011). Till skillnad från Lipset så är Hadenius balanserad i sin bedömning av vad som gör USA unikt. Här bör också nämnas att *USA – det annorlunda landet* inte har samma fokus som *American Exceptionalism*. Hadenius skriver nästan uteslutande om politik och institutioner medan Lipset diskuterar många andra faktorer.

Möjligtvis är det tack vare Hadenius bakgrund som icke-amerikan som gör att han med skärpa kan diskutera på vilket sätt USA utmärker sig. Hadenius lägger sig därmed i den fåra av svenskar som likt Gunnar Myrdal (1944) analyserar amerikanska förhållanden med ett kritiskt öga.

Förtjänsten med Hadenius utifrån-perspektiv märks särskilt när man jämför hans iakttagelser med de som återfinns i amerikanska läroböcker om amerikansk politik. Flertalet av de studenter som läser statsvetenskap i det enorma amerikanska utbildningssystemet tar också en kurs i amerikansk politik. Därmed finns det en omfattande marknad för läroböcker i amerikansk politik. Föga förvånande är dessa läroböcker genomgående skrivna av och för amerikaner. På ett oftast utförligt och tydligt sätt går de igenom USA:s konstitution, federalism, presidentmakt,

kongress, domstolssystem och andra centrala delar av amerikansk politik (t.ex. Fiorina *et al.* 2011). Dock saknas ibland blicken för vad som gör USA så speciellt. Många amerikanska studenter blir därför förvånade när de vid föreläsningstillfällena hör om till exempel mäktiga premiärministrar, nyskrivna konstitutioner och starka klassmotsättningar.¹

Hadenius tar upp många viktiga förhållanden i sin bok. Exempelvis nämner han att ekonomin är en av de faktorer som har störst effekt på utgången av amerikanska presidentval. Det är inte, som det ibland verkar enligt nyhetsrapporteringen, hur väl ett tal levererades, vilken slips presidenten bar, eller om presidentfruns engagemang för mer grönsaker är elitistiskt. Även om vi ofta vill tro det, så spelar faktiskt presidentvalskampanjer inte särskilt stor roll; oftast kan statsvetare med hjälp av enbart ett fåtal variabler förutsäga vilken av presidentkandidaterna som kommer att vinna flera månader i förväg (Sides *et al.* 2011). Med tanke på att ”it’s the economy, stupid” så var det med andra ord ingen överraskning att Franklin D. Roosevelt tog hem en jordskredsseger efter att depressionen slagit till trots att motståndarna i det republikanska partiet hade vunnit stort i det tidigare valet. Ekonomin är lika viktig idag som då.

En av bokens styrkor är dess bredd, men det som är en styrka kan också ibland vara en svaghet då det är svårgörligt att riktigt gå på djupet i alla de frågor som diskuteras i boken. Jag hade till exempel önskat att diskussionen om etnicitet och ras hade haft en mer framstående plats i boken. Hadenius tar visserligen upp denna fråga vid flera tillfällen, men med tanke på att etnicitet fortsätter att vara

centralt i amerikansk politik är det viktigt att denna diskussion också får ta stor plats. Bara en sådan sak att Obama enligt beräkningar förlorade upp mot fem procentenheter gentemot McCain bara för att Obama är svart förtjänas att tas på stort allvar (Pasek *et al.* 2009; Lewis-Beck, Tien, & Nadeau 2010). Rasfrågan är alltså inget som enbart hör till USA:s historia, utan något som fortsätter att vara en brännhet politisk angelägenhet.

Avsnitten i kapiteln där USA jämförs med andra länder är mycket intressanta. Exempelvis jämförs USA:s direktdemokratiska former, referenda och primärval, med sådana inslag i andra länder. Med tanke på det begränsade textutrymmet är det förstås ogörligt att i textform diskutera alla världens demokratier. Hadenius väljer istället att ta upp några av de få länder som har liknande direktdemokratiska inslag som USA. Ett alternativ till denna typ av analys hade varit att sammanfatta informationen i figurer och tabeller eftersom de underlättar läsarens överblick av skillnader och likheter. Fördelen med figurer och tabeller är naturligtvis också att de kan spara textutrymme eftersom de koncist sammanställer mycket information.

Trots att bokens bredd som sagt riskerar att bli en svaghet så hanterar Hadenius denna risk på ett bra sätt. Boken är överlag djupgående när det behövs och mer översiktlig där det tillåts. Värt att nämnas är den detaljerade förklaringen till varför det republikanska partiet, Lincolns parti, under lång tid dominerade i norr medan det numera dominerar i söder. Dessutom ger avsnittet om hur det skett en partipolitisk polarisering i USA under de senaste årtiondena en bra bakgrund för den som vill förstå varför det är svårare för partierna att nå kompromisser idag.

Sammanfattningsvis vill jag åter understryka att boken är mycket läsvärd. Det är en fröjd att på svenska läsa en bok som initierat analyserar amerikansk politik. Det är nästan synd att den inte är skriven på engelska eftersom den då hade kunnat nå en större

1 Givetvis kommer de studenter som väljer att läsa jämförande politik i kontakt med dessa fenomen. Det är emellertid långt ifrån självklart att en student som valt att läsa en kurs i statsvetenskap också studerar jämförande politik. Många av de som vill bredda sin utbildning väljer att bara läsa introduktionskursen i amerikansk politik. Den studentgruppen brukar alltså ha stor spridning i intressen, och bara en minoritet är studenter som har statsvetenskap som *major*.

läsekrets. Som svenskspråkig läsare är detta givetvis inget problem, utan snarare en lyx.

Referenser

- Fiorina, Morris P, Peterson, Paul E, Johnson, Bertram & Mayer, William G, 2011. *The New American Democracy*. (7:e utg.) New York: Pearson Longman.
- Gallup, 2011. Gallup WorldView Database, tillgänglig på <https://worldview.gallup.com/>, citerad 10/7 2012.
- Lipset, Seymour Martin, 1996. *American Exceptionalism: A Double-Edged Sword*. New York: W. W. Norton & Company.
- Lewis-Beck, Michael S, Tien, Charles & Nadeau, Richard, 2010. "Obama's Missed Landslide: A Racial Cost?", *PS: Political Science & Politics* 43(1), s 69–76.
- Pasek, Josh, Tahk, Alexander, Lelkes, Yphtach, Krosnick, Jon A, Payne, B. Keith, Akhtar, Omair & Tompson, Trevor, 2009. "Determinants of Turnout and Candidate Choice in the 2008 U.S. Presidential Election: Illuminating the Impact of Racial Prejudice and Other Considerations", *Public Opinion Quarterly* 73(5), s 943–994.
- Myrdal, Gunnar, 1944. *An American Dilemma: The Negro Problem and Modern Democracy*. New York: Harper & Bros.
- Sides, John, Shaw, Daron, Grossmann, Matt, & Lipsitz, Keena, 2011. *Campaigns & Elections: Rules, Reality, Strategy, Choice*. New York: W.W. Norton & Company.

Jacob Solhlberg är vikarierande universitetslektor i statsvetenskap vid Lunds universitet.
E-post: jacob.sohlberg@svet.lu.se

Moberg, Erik, 2011. *Statsvetenskap*. Lövestad: Mobergs publikationer.

Anmälan av Axel Hadenius

Erik Moberg har skrivit en bok med stora ambitioner. Syftet är att ge ut en grundläggande lärobok, som klargör och sammanfattar statsvetenskaplig teoribildning. På så sätt vill han råda bot på den splittring som har präglat bokutgivningen i ämnet. Det finns böcker om valsysteem, opinionsbildning, intresseorganisationer och om olika länder och kontinenter

(och mycket annat). Men det saknas en skrift som fokuserar på ämnets kärna – nämligen staten – och de teorier som finns om denna institution. Nu kommer alltså den skriften, och att döma av ryggens omfång har författaren lagt ner mycket arbete. Boken är på 450 sidor.

Till sitt innehåll har boken tre, delvis sammankopplade teman. I flera kapitel behandlas (I) *staternas utveckling*. Här görs först en bred historisk exposé, som sträcker sig från begynnelsen – cirka 3000 år f. Kr – och fram till idag. Vi får en kronologisk genomgång av de stater av betydelse som har funnits fram till ca 1500-talet e. Kr. Skildringen inbegriper stora delar av världskartan, från Japan/Kina/Indien, över medelhavsområdet (Egypten, Rom, Bysans, Osmanska riket m.m.) till de indianska staterna i Amerika (främst Aztekerna). Framställningen är kunnig och läsvärd men inte särskilt originell. Den baserar sig på några standardverk (i synnerhet S.E. Finers monumentala arbete från 1997, *The history of government from the earliest times*, Oxford: Oxford University Press). Och det blir ofta mest en allmän historisk beskrivning av förhållandena. Hur stater som Bysans och Osmanska riket styrdes – och hur de skiljde sig därvidlag – ges det ingen inträngande information om.

En fråga av särskild betydelse, enligt författaren, är sammanhanget mellan den våldsteknologiska urvecklingen och staternas utveckling. Olika vapen och stridsformer har skapat förutsättningar för olika slag av stater. Också på detta område görs en grundlig historisk genomgång. Men det är även här fråga om mycket allmängods. Slående är dessutom att författaren skriver om detta utan att ge så mycket som en referens till de stora namnen i ämnet (t.ex. Charles Tilly och Brian Downing).

Intressantare blir läsningen när Moberg går över till att analysera olika statstyper efter ett systematiskt schema. Han skiljer mellan olika slag av diktaturer, oligarkier och demokratier. Dessa kategorier är i och för sig